



Hagalunds Idrottssällskap (HIS)

1906 samlade Rudolf "Rulle" Fredriksson idrottsintresserade hagalundsgrabbar och bildade Solna IS. Man spelade då boll på "Judängen", ungefär där blivande Hagalunds IP skulle komma att anläggas. Rulle blev föreningens första ordförande (1906-1912).

Sedan följde en tynande tillvaro. 1922 engagerade sig Rulles två bröder, Kalle och Svenne, som tidigare spelat boll för Järva IS. Då väcktes Rulles intresse igen och han tog åter ordförandeposten. För att få en högre klass på laget tog Rulle initiativet till att slå ihop flera småklubbar i Hagalund: Järva IS, Hagalunds IF, Hagalunds SK och Bellevue.

Namnet Solna IS levde kvar till 1925 då överste Amundson på Stora Frösunda skänkte marken till idrottsplatsen till municipalsamhället, men samtidigt hade de önskemål att <Hagalund> skulle ingå i föreningens namn. Från 1926 hette föreningen således Hagalunds IS, som arrenderade marken.

Hagalunds Idrottsplats (IP) fick vatten och elljus indraget 1927. 1928 beviljades anslag till plank runt idrottsplatsen och ungefär samtidigt byggdes en serveringslokal. Klubblokal var redan uppförd. Samhället och de styrande visade hela tiden stort intresse för idrottens utbredning genom välvilliga anslag på den tiden.

1923 kom klubben med i seriesystemet i klass 12. Sedan följde en nästan obruten segersvit fram till 1930 då man vann klass 1 och fick delta i det nationella seriesystemet (Östsvenska serien). Sen åkte klubben upp och ner under några år innan man 1940 åter var tillbaka i det nationella systemet.

Framgångarna var stora på fotbollsplanen men paradoxalt nog blev ekonomin lidande med längre resor till bortamatcher etc. Man försökte förbättra ekonomin med Hagalunds-tipset och slog senare ihop sina "tipsbolag" med Huvudsta IS och Råsunda IS, varvid ekonomin tillfälligt förbättrades. Snart blandade sig dessvärre AB Tiptjänst med i leken.

På grund av att klubben inte kunde betala arrendeavgifterna övertogs idrottsplatsen 1937 av municipalsamhället och klubben fick hyra en klubblokal på Idrottsgatan i Råsunda.



Lagbild på Hagalunds IP på 40-talet med bl.a. "Mona-Lisa" Andersson och "Bagarn" Winblad



Conny Olsson var ordförande 1930-1948. Conny var far till konstnären "Olle Olsson Hagalund", vilken för övrigt har skapat Hagalunds klubbmärke.

1942 kvalade laget till div. II med match mot Örtakoloniens IF uppe i Sandviken den 31 maj (1-1 efter sen kvittering i 81:a minuten av Richard "Klicker" Sjökvist).

Den 7 juni följde returmatchen på Hagalunds IP. Tidigt i 2:a halvlek gjorde Hagalund 3-0 och resten är historia. Matchen slutade 9-0 (!) och avancemanget till div. II var klart. Stora hjältar var bl.a. centern Börje Gustafsson, innern Uno "Bagarn" Winblad och mållisen Lennart "Baljan" Vård. Rit-Ola tecknade om detta i DN dagen efter och även sportjournalisten "Mr Jones" (David Jonason) skrev om detta i samma tidning.

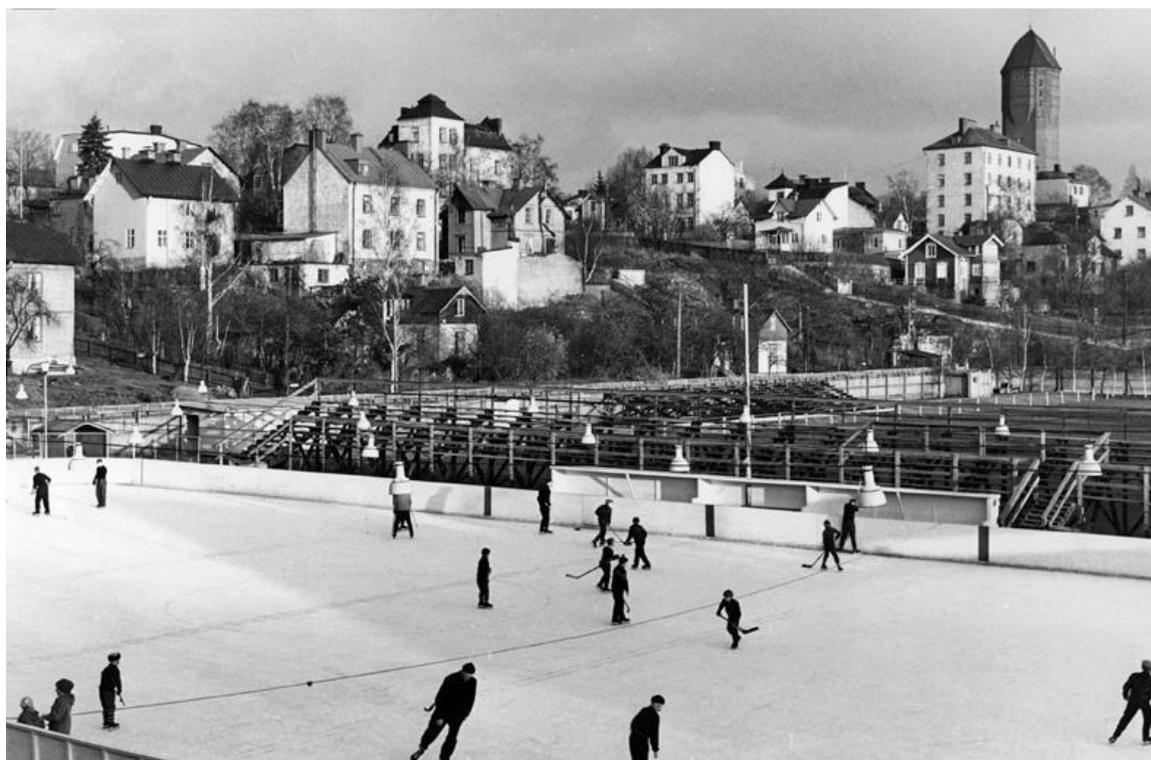
Säsongen 43/44 åkte man dock ur, för att snabbt vara tillbaka 45/46. Denna gång blev sejouren endast ettårig och högre än så nådde man aldrig igen. Efter serieomläggning då Östsvenska serien blev till div. IV penklade man mellan div. III och IV.

Klubben har fostrat fotbollsprofiler som bl. a. Pär "Pära" Kaufeldt, Sven "Svenne Vrälis" Andersson och Sune "Mona-Lisa" Andersson, vilka alla senare värvades till AIK. "Mona-Lisa" blev även olympisk mästare i London 1948.

Ishockey

Ishockey-sektionen startades 1940 med spel i Stockholmsserien klass 6, med första hemmaplan på Kristinebergs IP. Ibland spelades även matcher på Ulvsundasjöns is. Redan 1945 hade man nått Stockholmsseriens högsta klass 1. 1948 hamnade man på 3:e plats i klass 1, vilket räckte till en plats i nybildade div. III. Man kvalade senare och vann mot Sirius, vilket innebar div. II (näst högsta serien i det gamla systemet). Laget penklade sedan mellan div. II och III. På grund av höga kostnader lades ishockeyn ner 1963.

Solnais blev en av de första rinkarna i Sverige att få konstfrusen is 1956 och under VM 1949 spelades ett antal matcher där. 1979 uppfördes ishallen med tak över rinkens. AIK hade där sin hemmaplan till dess Johanneshovs isstadion invigdes 1955. Huvudstasonen och artisten Jerry Williams (Erik Fernström) sågs ofta här och tog i pausen en "slang med halka" (varmkorv med senap) Idag finns varken idrottsplatsen eller ishallen/Solnais) kvar. Byggnaderna revs och nya bostäder uppfördes 2010.



Hagalunds IP och Solnais på 1950-talet. I bakgrunden ett svunnet Hagalund. Idag återstår endast vattentornet, som uppfördes 1912 och ritades av bl.a. arkitekten Ivar Tengbom.



Bandy

Bandy spelades tidigt i föreningens barndom, ofta på Råstasjöns is. Intresset var inte så stort utan sågs mest som träning för fotbollsgrabbarna, men 1931 återupptogs det i verksamheten och man startade i Pokalserien. När ishockeyn började ta fart 1943 med yngre förmågor, gynnade det även bandyn. 1947 vann bandylaget klass 1 och uppflyttades till div. II för första gången. Sedan följde nedflyttning men 1949 blev klubben Pokalmästare i Stockholm. Sedan dess har man åkt bergochdalbana i seriesystemet. I skrivande stund (säsongen 2023/-24) startar bandylaget i div. III.

Hagalund - Kortfattad historik om samhället

1889

Stora Frösunda, Hagalunds stamfastighet, förvärvas av majoren och ingenjören Albert Amundson. Avstyckningen av tomter inleds året därpå under ledning av en man vid namn Charles Smith.

1890

Hemmanet Nya Hagalund avstyckas. De första husen byggs och blir klara för inflyttning under året. De flesta av dessa byggs i samhällets östra del.

1890–99

Denna epok kallas ibland "vilda västern-åren". Allt fler hus byggs i takt med att tomter säljs. De enda krav som ställs vid försäljningen är att huset inte får byggas närmare tomtragränsen mot gatan än 4,5 meter och att tomten ska vara bebyggd inom ett år. Vissa samhällsfunktioner som t.ex. gatuunderhållet och brandväsendet är fortfarande bristfälliga.

1895

Hagalunds kommunikationer med Stockholm förbättras avsevärt sedan en anhalt öppnats på Norra stambanan. Till att börja med är den inrymd i fastigheten Hagavägen 24 (som finns kvar än i dag).

1897

Hemmanet Norra Hagalund avstyckas.

1899

Hagalunds municipalsamhälle grundas. Alla tidigare brister som funnits avhjälps steg för steg. Som exempel kan nämnas att en frivillig borgarbrandkår inrättas. Samma år avstyckas hemmanet Västra Hagalund.

1900–10

Försäljningen av tomter fortsätter, och nya hus byggs. Takten är dock ojämn: Vissa år är takten låg och vissa är den hög.

1903

Hagalund får en ny station belägen strax norr om den tidigare anhalten.

1906

Hagalunds kyrka invigs i februari efter ritningar av Sigge Cronstedt.

1908

Hagalund får spårvägsförbindelse med Stockholm.

1910–11

En ny järnvägstunnel byggs under Hagalund och järnvägen rätas ut. Sprängningsarbetena under samhället leder till att många brunnar uppe på berget sinar. Det blir akuta problem med



vattenförsörjningen. Den station som invigdes 1903 läggs ned efter bara åtta år, och en ny station öppnas 1911 på samma plats där dagens station ligger. Namnbytet från Hagalund till Solna sker 1955.

1910–15

Ett flertal stora hyreskaserner byggs i Hagalund. I vissa fall byggs de på tomter med befintlig bebyggelse som rivs. Nu läggs grunden till "de halva husens stad" eftersom hyreshusen ofta omges av betydligt lägre villor på de angränsande tomterna.

1912

Vattenförsörjningsproblemen får en lösning genom att Hagalunds vattentorn invigs. Tornet är ritat av Ivar Tengbom och Ernst Torulf i kärv nationalromantisk stil. Hagalund får nu så god vattentillgång att det blir möjligt att sälja vatten till Huvudsta. Vattentornet tas ur bruk i slutet av 1930-talet sedan det blivit överflödigt när kommunalförbundet Norrvatten, som Hagalund var med och grundade, tagit Görvälnverket i bruk.

1924

Hagalunds idrottsplats i samhällets södra del anläggs tack vare en donation från familjen Amundson i samband med samhällets 25-årsjubileum.

1927

Hagalunds municipalsamhälle utökas med Västra Hagalund, Vasalund och Brahelund (mer känt som Haga norra) genom inkorporering.

1928–31

Hagalunds "sladdbarn" Rudviken byggs. Området är noga stadsplanelagt, och flera av husen är ritade av Carl Hollander, en på den tiden välrenommerad arkitekt. Tyvärr är markförhållandena dåliga, och de dränerings- och förstärkningsarbeten som genomförs är inte tillräckliga. Redan efter ca 40 år har många av husen svåra sättningskador.

1930–42

Samhällets centrala delar går in i en period som kännetecknas av stagnation. Omfattande nyproduktion av bostäder förekommer i de områden som inkorporerades 1927.

1943

Hagalunds municipalsamhälle upphör och går upp i den nybildade Solna stad.

1945

Samhället beläggs med byggnadsförbud. Nu börjar Solna stad på allvar arbetet med att sanera samhället. Processen kommer dock att bli mycket långdragen. Staden börjar köpa in många fastigheter i väntan på saneringen.

1958

Solna stadsfullmäktige antar den första versionen av stadsplanen för det nya Hagalund. Denna stadsplan kommer sedan att genomgå ett flertal revideringar.

1959

Spårvägstrafiken upphör och ersätts med busstrafik.

1966

Den slutliga versionen av stadsplanen för den nya bebyggelsen antas. Samhället omvandlas genom en zonexpropriation. Återstoden av de privatägda husen köps in.



1967–71

Större delen av samhället rivs. Kvar blir kvarteret Odin längst i öster och ytterligare några spridda hus.

1971–83

Framtiden för de kvarvarande byggnaderna diskuteras kontinuerligt. Vissa hus rivs under 1970-talet på grund av för dåligt skick. Några av byggnaderna är angripna av husbock. Under 1983 fattas beslut om rivning av flera byggnader, bl.a. Furugatan 5 A med den sista bevarade stora brandgaveln. De viktigaste bevarade byggnaderna är Furugatan 3 (Olle Olsson Hagalunds hus med gårdshus), Spetsgatan 4, Hagavägen 3 B (Färghandelshuset), Hagavägen 22 (Villa Hagsäter), Hagavägen 24, Ängsgatan 15 (Bergmarkska villan), Hagalunds kyrka och vattentornet.

1982

Alla hus i Rudviken utom ett rivs. Trots att området enligt Solnas egen inventering har ett relativt högt bevarandevärde anses det vara för dyrt att renovera bebyggelsen. Många av byggnaderna är svårt skadade på grund av de dåliga markförhållandena.

2010

Hagalunds idrottsplats rivs. Seriespel i fotboll upphörde redan 1986. Den ishall som uppfördes 1978–79 var dock i bruk fram till säsongen 2009/2010.

2021

Rivningen av Hagalunds industriområde inleds med husen längs Gelbgjutarevägens västra del. Större delen av området kommer att rivas under det kommande decenniet och ersättas med både bostadshus och nya kontorshus. Omkring 2030 kommer området att ha en tunnelbanestation, Södra Hagalund.



Flygbild över Hagalund från väster 20-/30-tal. I översta högra hörnet Hagalunds IP, i nedersta vänstra hörnet det som snart kommer att bli Råsunda Fotbollsstadion, Råsunda Idrottsplats. Vägarna som korsas är nuvarande Frösundaleden (då Hagavägen) och Solnavägen.



Hagalund med kyrkan och vattentornet 1965. Till vänster går Södra Långgatan ("Lyckliga gatan") Foto G Johansson. Solna kulturnämnds arkiv

Efter 15 år av debatter och protestaktioner beslutade Solna stadsfullmäktige 1958 att Hagalund - som av en del kallades slum och av andra idyll - skulle bort. Kommunen beställde en ny stadsplan av VBB AB:s (Vattenbyggnadsbyrå) arkitekt Gunnar Lindman. 1963 var den nya stadsplanen klar och antogs i stadsfullmäktige. Planen blev, till skillnad från "rivningsbeslutet", föremål för häftiga diskussioner som gav eko i hela riket. Ett flertal "motplaner" presenterades men väckte inte gehör. Konstnären Olle Olsson Hagalund var en av förkämparna i kampen mot den nya planen. Planen modifierades något och antogs av regeringen 1969. Då pågick rivningar av det gamla Hagalund sen fyra år, och uppförandet av det nya Hagalund påbörjades.

Olle Olssons hus och kvarter blev dock kvar, men eftersom inga medel avsattes för husens upprustning förföll de gradvis. 1982 togs ett slutgiltigt beslut om att riva fyra av de då återstående byggnaderna, varav tre putsade stenhus, och att rusta de fyra snickarglädjevillor som blev kvar. Beklagligt nog försvann då själva karaktären av vad Hagalund en gång var - "de stora kontrasternas stad" - och kvar i dag är en liten rest som minner om Hagalunds mer idylliska sida.

Det nya Hagalund "Blåkulla", är tillkommet som en "bostadsmaskin" i corbusiersk anda och består av åtta 100 m långa och 14 våningar höga flerfamiljshus. En sträng uppdelning av olika funktioner råder inom området med bostäder för sig, affärer i ett specialplanerat centrum och matargator, lastgator och parkeringsdäck separerade från fotgängarstråk och gårdsöverbyggnader. Fyra av höghusen uppfördes av Bergshamrabyggen genom Riksbyggens arkitektkontor och fyra av Befä (Byggnadsentreprenörernas fastighetsaktiebolag) genom Nils Lönnroth arkitektkontor.



Hagalunds lag i Rekordmagasinet, mitten av 1940-talet.

Källor:

Hagalunds IS jubileumsskrift 1956

Föreningen Gamla Hagalunds Vänner

Solna Stads fotoarkiv